

Branden i Alexandrias bibliotek och första brandsprutan

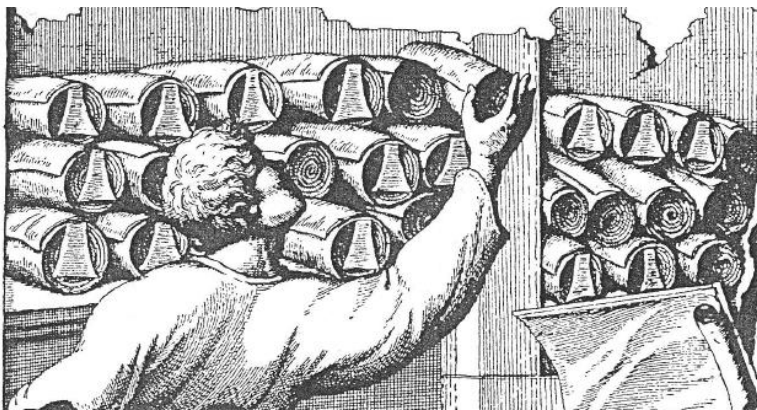
En av forntidens mest kända bränder drabbade biblioteket i Alexandria. Enligt många källor blev det helt förstört år 48 f Kr. Källforskning har visat att det inte var så allvarligt men ändå lever minnet kvar av branden som en stor katastrof. Kanske fanns det brandsprutor där.

Alexandria hörde till den hellenistiska världen. Aten var centrum för filosofi och Alexandria var vetenskapligt centrum för matematik, astronomi, biologi och medicin. I Alexandria möttes väst och öst med grekisk filosofi och orientalisk mystik.

Alexander den store hade erövrat Egypten år 332 f Kr och grundade staden samma år och landet införlivades med den hellenistiska kulturfären. Den ptolemeiska ätten kom på tronen och de byggde palats och startade bl. a forskningsanstalten Museion i början av 200-talet f Kr. Ett bibliotek ingick som en del av Museion.

Detta, forntidens största bibliotek, bestod av två delar. En del i kungapalatset Brucheion och en i Serapistemplet. I Brucheion låg det vetenskapliga biblioteket vilket hade all äldre och nyare litteratur. Redan 50 år efter grundandet fanns där omkring 400 000 skriftrullar och i Serpion hade man 42 800 rullar. Efter hand fanns 500–700 000 bokrullar och biblioteket hade den mest kompletta samlingen av grekisk litteratur som existerat. Samlingarna utgjorde en förutsättning för den grammatiska och litteraturvetenskapliga forskning som uppstod i Alexandria. Den grekiska kulturen hade då nått sin sista storhetstid.

Under Romarrikets inbördeskrig stred den blivande kejsaren Caesar mot Pompejus och vann. Under sin förföljning av pompejerna blev han indragen i tronstriden i Egypten och slogs på Kleopatras sida. Motståndare var hennes bror Ptolemaios. Under striden smugglade hon sig in i Alexandria inrullad i en matta. Caesar avgjorde striden till hennes fördel och hon kunde stödd på hans härsmakt, bestiga tronen sedan Alexandria belägrats och intagits efter häftiga strider. Detta hände år 47 f Kr.

Som tack för hjälpen skänkte Kleopatra ett stort antal bokrullar till Caesar ty han var i färd med att uppföra ett eget bibliotek i Rom. Trots att det mest var dubletter förskräckte detta bibliotekarierna. Gåvan fördes till ett hamnmagasin och intill detta låg en stor del av hans flotta.

Under besöket blev hans här anfallen och risk fanns att hela flottan skulle falla i fiendens händer. Caesar gav då order om att skeppen skulle brännas och under den häftiga brand som uppstod fattade även magasinet med bokrullarna eld. Själva biblioteket låg så långt från hamnen att det inte blev drabbat.

Tidigare har det antagits att biblioteket fattade eld och förstördes men den uppgiften är troligen felaktig. Felskrivningar eller feltolkningar har skett under årens lopp men de flesta tidiga handlingar visar att bara 40 000 rullar brann och ej 400 000. En enda uppgift finns att allt brändes men den kommer från en av kejsarens fiender som ville utmåla honom som en kulturmarodör.

Caesar lämnade Egypten där Kleopatra satt på tronen. de fick strax därefter en son som i Alexandria kallades Caesarion.

Boksamlingen i Serpion skall ha förstörts 390 e Kr. När de nya religionerna infördes skedde detta ofta med våld. Normalt ingick att man brände äldre skrifter och Alexandrias bibliotek förstördes slutligen på detta sätt omkring 646 e Kr när Islams lära kom till landet. Bokrullarna användes då som bränsle i stadens många badanläggningar. Ett fåtal rullar räddades av folk som vågade livet ty att inneha sådana skrifter var belagt med dödsstraff.

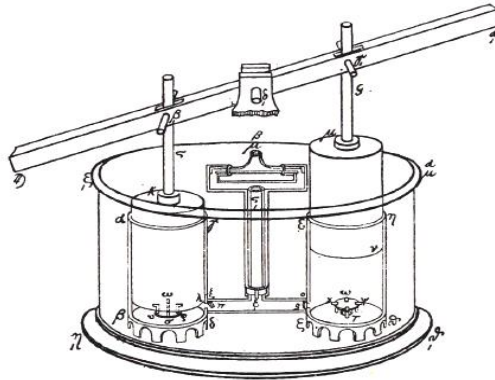
Alla böcker från Alexandria har alltså brunnit upp men inte under så dramatiska former som traditionen gjort gällande.

Brandkår och brandspruta

Brandsprutor och andra brandredskap fanns redan i antiken och i skrifter från Romarriket finns berättelser om eldsläckningsväsendet. Mekanikern Ktesibius, som levde i Alexandria, Egypten omkring år 250 före Kristus, uppfann grunden för brandsprutans huvudbeståndsdelar som var två cylindrar, pistong (kolv), sug och tryckventil. Hans lärjunge *Heron (Hero)* beskrev i sitt verk, "Pneumatica", "de sifoner, som begagnas vid eldsvådor" vilket är det vi kallar brandsprutor.

Rom hade under kejsare Augustus tid (63 f Kr-14 e Kr) en brandkår som bestod av ca 1000 man.

Någon gång mellan 200 f Kr och 300 e Kr levde i matematikern Heron i Alexandria. Han uppfann bland annat en för sin tid mycket avancerad brandspruta. Kanske var han vittne till biblioteksbranden. Åtminstone fanns hans spruta år 64 e Kr. ty vid Roms återuppbyggnad efter den stora stadsbranden detta år stadgades att det i varje hus skulle finnas en "maskin för eldsläckning".

Heron's brandspruta. Figuren är en tolkning av en handskriftsfigur. Cylindrarna står i en vattenbehållare, ty sugpumpen kände man inte till. Man ser bottenventilerna och de båda sidventilerna, stigröret och huvudet, som kan vridas både kring en lodrät och en vågrät axel

Sprutan föll i glömska och återuppfanns en bit in på medeltiden. I Tyskland, Frankfurt am Main år 1439, fanns 11 sådana sprutor. Under 1500-talet började enklare handkraftsprutor tillverkas i Europa och år 1518 finner man den "nya tidens brandspruta". En guldsmed vid namn Anton Platner i Augsburg, tillskrevs uppfinningen som liknar antikens spruta. Men den saknade luftkärl eller luftklocka vilket tillkom omkring 1700. De kan kallas kolvpumpar.

Källor

Die Alexandrinsche Bibliothek; V Gardthausen 1922

The Alexandrian Library; E A Parsons 1952

Brandbilshistoria 1975

Antikens teknik" Drachmann 1963

Uppfinningarnas bok 1873

Sammanställt av Björn Albinson (historisk amatör) 1990